

HANA PÁTKOVÁ

„MEIN SCHÜLER HRUBÝ“. DROBNOST K ODBORNÝM POČÁTKŮM POZDĚJŠÍHO BRNĚNSKÉHO PROFESORA

Abstract:

The article focuses on the letter of Gustav Friedrich, the professor of auxiliary historical sciences at the Prague University, addressed in 1906 to Emil Ottenthal, the director of the Institute for the Austrian history (Institut für Österreichische Geschichtsforschung). In this letter Friedrich intervened in favour of Václav Hrubý, who later became the first professor of auxiliary historical sciences at the Masaryk University in Brno. This unique document further illustrates the relationship of Friedrich and his students and the interrelationships of the younger generation of historians, otherwise known mostly from inconsistent personal testimonies.

Key words:

Gustav Friedrich, Václav Hrubý, Emil Ottenthal, Institut für Österreichische Geschichtsforschung.

O pražském profesoru pomocných věd historických Gustavu Friedrichovi (1871–1943) a jeho vztahu ke studentům existují rozdílné tradice. V. Vojtíšek popsal ve svých vzpomínkách jeho přátelskou pozornost a podporu, často ve spolupráci s profesorem českých dějin Václavem Novotným.¹ Sám Vojtíšek udržoval se svým učitelem co možná blízké kontakty. Text paměti ovšem vznikl na sklonku Vojtíškova života (1883–1974), tedy v době, kdy od popisovaných událostí uplynulo téměř sedm desetiletí; nadto někdejší nadšený mladý student a archivář Vojtíšek již mezitím prošel vrcholnou kariérou v oboru – stal se univerzitním profesorem a přímo Friedrichovým nástupcem na katedře pomocných věd historických Karlovy univerzity.²

---

¹ Vojtíšek, Václav: *O Gustavu Friedrichovi*, AČ 21, 1971, s. 65–88, 158–169, 214–234, AČ 22, 1972, s. 86–104, 149–168.

² Srov. o něm Hlaváček, Ivan: *Václav Vojtíšek*. In: *O mých předchůdcích a sou-*

Jiné doklady však nasvědčují tomu, že si Friedrich udržoval výrazný odstup.³ V tomto kontextu nepřekvapí, že Vojtíškovy zmínky o druhém výrazném Friedrichovu žákovi a Vojtíškovu spolužákovi – Václavu Hrubém (1885–1933), prvním profesoru pomocných věd historických na nově založené Masarykově univerzitě v Brně⁴ – vyznívají od počátku spíše negativně. Ve vztahu obou badatelů zřejmě výrazně převládala konkurence nad kolegialitou.⁵

Sám G. Friedrich nezanechal žádný vzpomínkový či podobný text. Nelze ani přesně rozeznat, jak s V. Hrubým korespondoval – pozůstalost V. Hrubého je patrně ztracena, takže známy jsou jen dopisy, které Hrubý adresoval Friedrichovi.⁶ Přesto však jeden výrazný doklad o vztahu k tomuto žákovi na počátku jeho odborné dráhy existuje. Jde o dopis, který G. Friedrich⁷

časnicích, Praha 2011, s. 275–311 (původně AUC – Philosophica et historica 5, 1975. Z pomocných věd historických 3, s. 7–45.) Nově V a š k o , Pavel: *Profesor Václav Vojtíšek: archivářem od monarchie po socialismus*, magisterská práce FF UK v Praze 2012.

- 3 Srov. H l a v á č e k , Ivan: *Přehledné dějiny pomocných věd historických v českých zemích se zvláštním zřetelem ke stolici oboru na filozofické fakultě Univerzity Karlovy*. In: *O mých předchůdcích*, s. 44–45 (původně in: *200 let pomocných věd historických na filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze*, Praha 1988, s. 13–125).
- 4 Dosud nejobširnějším zpracováním jeho života a díla je nekrolog od Rudolfa U r b á n k a *Václav Hrubý*, zvl. otisk z Ročenky Masarykovy univerzity v Brně 15, 1935, z něj vychází i následující přehled. Důležité informace doplňuje nekrolog Zdeňka K r i s t e n a *Za Václavem Hrubým*, ČAS 11, 1934, s. 163–173. Srov. též Z a t s c h e k , Heinz: *Das Wiener Institut für Geschichtsforschung und die Entwicklung der historischen Hilfswissenschaften in den Sudetenländern*, Prag 1944, s. 40–43. Příchod do Brna a působení na MU lze částečně sledovat i podle Hrubého osobního spisu, uloženého v archivu MU.
- 5 Srov. Vojtíškův popis studentského incidentu s V. Hrubým a další kritická vyjádření, V. V o j t í š e k : *O Gustavu Friedrichovi*, AČ 21, s. 229, 233, AČ 22, s. 159–162. Příznačná je také absence jakékoli korespondence s V. Hrubým v pozůstalosti V. Vojtíška, uložené v AHMP. K velmi kritickému postoji V. Vojtíška k Hrubého působení na archivní škole srov. Josef K o l l m a n n : *Státní archivní škola v Praze*, SAP 32, 1982, s. 263–264, zvl. pozn. 38.
- 6 Korespondence je součástí osobního fondu G. Friedricha v MÚA AV ČR. Jak z textu výše citovaných Vojtíškových vzpomínek vyplývá, měl tuto korespondenci v rukou. Studie s edicí této korespondence je odevzdána pro SAP.
- 7 Friedrich sám studoval na Ústavu ve XXI. kurzu v letech 1895–1897. Tehdy byl ředitelem nejprve Heinrich von Zeissberg, od podzimu 1896 potom Engelbert Mühlbacher. L h o t s k ý , Alphon: *Geschichte des Instituts für österreichische Geschichtsforschung 1854–1954*, Graz-Köln 1954 (MIÖG, Ergbd. 17), s. 218–219, o XXI. kurzu s. 271–276.

adresoval řediteli Ústavu pro rakouský dějezpyt⁸ Emilu von Ottenthalovi.⁹ V roce 1906, kdy byl list napsán, Václav Hrubý – spolu s dalšími Čechy (mj. Janem Opočenským) – studoval na Ústavu. Byl tehdy členem přípravného kurzu, ve Vídni zůstal a studia na IÖG řádně ukončil roku 1909 (zároveň mj. s Lotharem Grosse a Ottokarem Smitalem).¹⁰ Je to jediný dochovaný Friedrichův dopis, adresovaný řediteli IÖG.

Text byl pro vydání přepsán bez jazykových úprav, zkratky Th. (Theodor), v. (von) a Nov. (November) byly rozvedeny bez vyznačení.

1906, listopad 1, Praha

Gustav Friedrich žádá o zařazení svého jména do pozdravné adresy Theodoru von Sickelovi¹¹ a doporučuje svého žáka Václava Hrubého, posluchače přípravného kurzu Ústavu, Ottenthalově pozornosti.

IÖG Wien, Nachlass Ottenthal

Euer Hochwohlgeboren!

Bitte höflichst um Entschuldigung, wenn ich erst im letzten Augenblicke um gütige Aufnahme in die Liste der Teilnehmer der geplanten Glückwunschadresse für Herrn Hofrath Theodor von Sickel ersuche. Den Beitrag von 5 Kr. zur Deckung der Kosten übersende ich mit Postanweisung.

Euer Hochwohlgeboren werden mir es hoffentlich nicht übel nehmen, wenn ich diese Gelegenheit benütze, um eine Bitte vorzubringen. Unter den Mitgliedern des diesjährigen Vorbereitungsurses befindet sich auch mein Schüler Hrubý, der bei mir immer ein so reges Interesse für die historischen Hilfswissenschaften gezeigt hat, dass ich ihm empfohlen habe,

⁸ O studiích Čechů Friedrichovy generace na Ústavu srov. H l a v á č e k , I.: *Gollova škola a vídeňský „Institut“*. In: Jaroslav Goll a jeho žáci, České Budějovice 2005 (Historia culturae VI, studia 5), s. 77–90.

⁹ Emil von Ottenthal, předtím profesor v Innsbrucku, byl ředitelem IÖG v letech 1904–1926. Srov. L h o t s k ý , A.: *Geschichte*, zvl. s. 291–306.

¹⁰ Srov. IÖG, Prüfungsakten, Hruby Wenzel. Termín jeho zkoušky byl komplikován několikátýdenním nervovým onemocněním. K tomu srov. poznámku u Karla S t l o u k a l a , *Historie mého života. Skutečnost poněkud zbásněná*, ed. Jaroslav Čechura, Praha 2012, s. 287, že Hrubý byl „těžký neurasthenik“. K XXVII. kurzu na Ústavu srov. L h o t s k ý , A.: *Geschichte*, s. 350–353. Zde nepřesně, že Hrubý se stal nejdříve profesorem v Praze.

¹¹ Theodor von Sickel (1826–1908), druhý ředitel IÖG, byl vzhledem k IÖG zakladatelkou osobností. O oslavě jeho osmdesátin L h o t s k ý , A.: *Geschichte*, s. 295.

seine Studien am Institut fortzusetzen. Als Urheber seines Eintrittes in den Vorbereitungscurs gestatte ich mir daher Euer Hochwohlgeboren ergebenst zu bitten, diesem fleisigen und strebsamen Jungen Ihre wohlwollende Aufmerksamkeit gütigst widmen zu wollen.

Indem ich Euer Hochwohlgeboren für diese Gunst meinen ehrerbietigsten Dank sage, verbleibe ich Euer Hochwohlgeboren ergebenster Dr. Gustav Friedrich

Prag den 1. November 1906

„MEIN SCHÜLER HRUBÝ“. EINE KLEINIGKEIT ÜBER DIE WISSENSCHAFTLICHEN ANFÄNGE DES SPÄTEREN BRÜNNER PROFESSORS

Es gibt ganz unterschiedliche Nachrichten über die Beziehungen vom Professor für die historischen Hilfswissenschaften an der Prager Universität Gustav Friedrich zu seinen Studenten. Die Erinnerungen vom Friedrichs Schüler und später auch Nachfolger am Lehrstuhl für Hilfswissenschaften Václav Vojtíšek, schildern Friedrich als einen Lehrer, der sich für seine Schüler interessiert, und ihre wissenschaftlichen Anfänge fördert. Im Gegenteil gibt es aber auch Zeugnisse über seine große Distanz zu den Studenten. Im Nachlass vom Direktor des Instituts für österreichische Geschichtsforschung Emil von Ottenthal erhielt sich ein Brief von Gustav Friedrich aus dem Jahre 1906. Es geht um den einzigen bisher bekannten Brief Friedrichs an einen Direktor des IöG. In diesem Schreiben empfiehlt Friedrich u. a. dem Direktor seinen Studenten Václav Hrubý, der später der erste Professor für die historischen Hilfswissenschaften an der neugegründeten Universität in Brünn, und einigermaßen auch ein wissenschaftlicher Gegner von Vojtíšek wurde.

Tato studie vznikla v rámci Programu rozvoje vědních oblastí na UK č. P12 Historie v interdisciplinární perspektivě, podprogram Fontes.